

รูปแบบการประยุกต์ใช้คุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการ
ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย

Patterns of Application of the 18 qualities of the Buddha for Propagating
Buddhism in Thai Society

พระมหาบุญรุ่ง สิริโชติ¹

Phramaha Boonrung Sirichoti

E-mail: rungring19@gmail.com

Received: January 8, 2025 Revised: January 23, 2025

Accepted: January 29, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการ 2) เพื่อศึกษาหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการประยุกต์ใช้คุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาจากพระไตรปิฎก อรรถกถา เอกสารและตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์เพื่อสังเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า 1) คุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการ ปรากฏในคัมภีร์สุมังคลวิลาสในอรรถกถาที่หมื่นกาย ปาฐกถรรค ถือเป็นคุณธรรมพิเศษของพระพุทธเจ้ามี 18 ประการ คือ (1) พระตถาคตไม่มีกายทุจริต (2) ไม่มีวจีทุจริต (3) ไม่มีมโนทุจริต (4) พุทธญาณไม่มีอะไรติดขัดในอดีต (5) พุทธญาณไม่มีอะไรติดขัดในอนาคต (6) พุทธญาณไม่มีอะไรติดขัดในปัจจุบัน (7) กายกรรมทั้งปวงของพระพุทธเจ้าคล้ายตามพระญาณ (8) วจีกรรมของพระพุทธเจ้าคล้ายตามพระญาณ (9) มโนกรรมทั้งปวงของพระพุทธเจ้าคล้ายตามพระญาณ (10) ไม่มีความเสื่อมฉันทะ (11) ไม่มีความเสื่อมวิริยะ (12) ไม่มีความเสื่อมสติ (13) ไม่มีการเล่น (14) ไม่มีการวิ่ง (15) ไม่มีความพลาดพลั้ง (16) ไม่มีความพลุนพล้น (17) ไม่มีพระทัยที่ไม่ชวนชวาย และ (18) ไม่มีอกุศลจิต 2) หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทยยังคงใช้หลักโอวาทปาติโมกข์ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงแก่พระสาวกจำนวนมากคราวประชุมครั้งแรกในวันมาฆบูชาเป็นแกนหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หลักโอวาทปาติโมกข์มีเนื้อหาเชิงหลักการ 3 คือ (1) การไม่ทำบาปทั้งปวง (2) การทำกุศลให้ถึงพร้อม (3) การทำจิตให้ผ่องใส อุดมการณ์ 4 คือ (1) ชันติเป็นตบะอย่างยิ่ง (2) พุทธะกล่าวว่านิพพานเป็นบรมธรรม (3)

¹ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระไตรปิฎกศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม

นักบวชทำร้ายผู้อื่นไม่ถือว่าเป็นสมณะ (4) เปียดเบียนผู้อื่นไม่ถือว่าเป็นสมณะ และวิธีการ 6 คือ (1) การไม่ทำร้าย (2) การไม่ว่าร้าย (3) สำรวมในพระปาติโมกข์ (4) รู้จักประมาณในการบริโภคอาหาร (5) นอนนั่งในที่อันสงัด (6) การประกอบความเพียรทางจิต หลักการ 3 อุดมการณ์ 4 และวิธีการ 6 สามารถสังเคราะห์ลงในหลักการ 4 ได้คือ (1) นักบวชทำร้ายผู้อื่นไม่ถือว่าเป็นสมณะ (2) เปียดเบียนผู้อื่นไม่ถือว่าเป็นสมณะ (3) การไม่ทำร้าย (4) การไม่ว่าร้าย ทั้ง 4 ประการ สรุปรวมลงในหลักการไม่ทำบาปทั้งปวง (1) ขันติเป็นตบะอย่างยิ่ง (2) สำรวมในพระปาติโมกข์ (3) รู้จักประมาณในการบริโภคอาหาร (4) นอนนั่งในที่อันสงัด ทั้ง 4 ประการ สรุปรวมลงในหลักการทำกุศลให้ถึงพร้อม (1) พุทธะกล่าวว่านิพพานเป็นบรมธรรม (2) การประกอบความเพียรทางจิต ทั้ง 2 ประการ สรุปรวมลงในหลักการทำความดีให้พอใจ (3) วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 รูปแบบการประยุกต์ใช้คุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย คือ การนำคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 มาสังเคราะห์เข้าหลักโอวาทปาติโมกข์เพื่อให้อยู่ในกรอบของหลักการ 3 แล้วประยุกต์เป็นรูปแบบการนำไปใช้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดประโยชน์ 3 ด้าน 1) ทางด้านพฤติกรรม ได้แก่ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมุ่งเน้นการไม่ทำบาปทั้งปวง โดยใช้หลักธรรม เช่น ศีล 5 เป็นต้น เป็นเครื่องมือในการพัฒนาด้านพฤติกรรม 2) ด้านจิตใจ ได้แก่ การพัฒนาจิตใจมุ่งเน้นในเรื่องการทำกุศลให้ถึงพร้อม โดยใช้หลักธรรม เช่น สัมมัปปธาน 4 เป็นต้น เป็นเครื่องมือในการพัฒนาด้านจิตใจ 3) ด้านปัญญา ได้แก่ การพัฒนาปัญญามุ่งเน้นในเรื่องการทำความดีให้พอใจ โดยใช้หลักธรรม เช่น สติปัฏฐาน 4 เป็นต้น รูปแบบที่นำคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการ มาประยุกต์นี้สามารถใช้เป็นแนวทางแห่งการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทยอันจะเกิดประโยชน์แก่พุทธศาสนิกชนในอนาคตสืบไป

คำสำคัญ : คุณสมบัติของพระพุทธเจ้า, โอวาทปาติโมกข์

Abstract

This research has the objectives 1) to study the 18 qualities of the Buddha, 2) to study the principles of propagation of Buddhism in Thai society, and 3) to present a model for applying the 18 qualities of the Buddha in propagation of Buddhism in Thai society. It was qualitative research by studying Tipitaka, commentaries, documents and related academic texts, and analyzing and synthesizing using descriptive analysis.

The findings revealed that 1) the 18 qualities of the Buddha appear in the *Sumangalavilasini* scripture, a commentary on *Digha Nikaya, Patika Vagga*, refers to a special virtue of the Buddha with 18 aspects: (1) *Tathāgata* has no bodily misconduct; (2) no verbal misconduct; (3) no mental misconduct; (4) the Buddha's knowledge is not obstructed in the past; (5) the Buddha's knowledge is not obstructed in the future; (6) the Buddha's knowledge is not obstructed in the present; (7) all the Buddha's bodily actions comply with the Buddha's knowledge; (8) the Buddha's verbal actions comply with the Buddha's knowledge; (9) all the Buddha's mental actions comply with the Buddha's knowledge; (10) no decline in desire; (11) no decline in energy; (12) no decline in mindfulness; (13) no playing; (14) no running; (15) no

mistakes; (16) no hastiness; 17) no unyielding mind; and 18) no unwholesome minds. 2) The principle of propagation of Buddhism in Thai society still follows *Ovādapāṭimokkha* teaching preached to a large number of disciples by the Buddha during the first meeting on Makha Bucha Day as the main framework for Buddhism propagation, *Ovādapāṭimokkha* teaching consists of 3 principles: 1) never doing any evil, 2) ever doing good, 3) purifying the mind. The 4 ideals include: (1) patience is the highest austerity, (2) the Buddha insists that *Nibbana* is the highest Dhamma, (3) a Bhikkhu who harms others is not considered as Bhikkhu, 4) persecuting others is not a Bhikkhu; and 6 methods: 1) not harming, 2) not speaking ill of others, 3) being restrained in the *Patimokkha*, 4) knowing moderation in food consumption, 5) sleeping and sitting in a secluded place, 6) exercising mental effort. The 3 principles, 4 ideals, and 6 methods can be summarized into 4 principles: 1) Bhikkhu who harms others is not considered a monk, 2) not persecuting others, 3) not harming, 4) not speaking ill of others. All 4 can be summarized into the principle of not doing all evil. 1) Patience is the highest austerity. 2) Observing the *Patimokkha*, 3) Knowing the moderation in food consumption, 4) Sleeping and sitting in a secluded place, all 4 aspects can be summarized into the principle of doing good deeds to the fullest. 1) The Buddha said that *Nibbana* is the highest Dharma. 2) Putting the mind at ease, both are summarized into the principle of purifying the mind. 3) The third objective, the pattern of applying the 18 qualities of the Buddha to promote Buddhism in Thai society, is to synthesize the 18 qualities of the Buddha in *Ovādapāṭimokkha* within the framework of the 3 principles, and then apply it as a form of application in spreading Buddhism to create benefits in 3 areas: 1) Behavioral aspect, including changing behavior to focus on not doing any sins, by using principles of Dharma, such as 5 Precepts, as a tool of behavioral development. 2) Mental aspect, including the mental cultivation focusing on doing wholesome deeds by following 4 Right Efforts, etc., as a tool for mental development. 3) Wisdom aspect, including the wisdom development to focus on purifying the mind by using the Four Foundations of Mindfulness, and so on, this model that applies the 18 qualities of the Lord Buddha can be used as a guideline for spreading Buddhism in Thai society, which will be beneficial to Buddhists in the future.

Keywords: The qualities of the Buddha, *Ovadapāṭimokkha*

บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในครั้งพุทธกาลนับว่าเป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่งขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและเหล่าพระสาวก ทั้งที่เป็นพระสงฆ์และคฤหัสถ์ผู้บรรลุนิพพาน เพื่อให้พระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์แพร่ไปทั่วชมพูทวีป เพราะพระธรรมและคำสอนของพระพุทธองค์ล้วนแต่ก่อให้เกิดความสงบสุข ความร่มเย็นในการอยู่ร่วมกันในสังคม เหนือสิ่งอื่นใดประโยชน์สูงสุดแห่งการปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนของ

พระพุทธองค์คือการพ้นจากวิภวสงสารคือการเวียนว่ายตายเกิด อันเป็นเหตุแห่งความทุกข์ โดยในครั้งพุทธกาลเหล่าพุทธสาวกผู้ออกเผยแผ่พระศาสนาต่างก็ปฏิบัติตามปฏิปทาจริยาวัตรของพระพุทธองค์ ทำให้เป็นสมณที่มีจริยาวัตรงดงาม สงบเสงี่ยม น่ารักน่าเลื่อมใสกว่านักบวชในนิกายอื่น ๆ โดยจริยาวัตรหรือคุณสมบัติของพระพุทธเจ้ามี 18 ประการ คือ 1) พระตถาคตไม่มีกายทุจริต 2) ไม่มีวจีทุจริต 3) ไม่มีมโนทุจริต 4) พุทธญาณไม่มีอะไรติดขัดในอดีต 5) พุทธญาณไม่มีอะไรติดขัดในอนาคต 6) พุทธญาณไม่มีอะไรติดขัดในปัจจุบัน 7) กายกรรมทั้งปวงของพระพุทธเจ้าคล้อยตามพระญาณ 8) วจีกรรมของพระพุทธเจ้าคล้อยตามพระญาณ 9) มโนกรรมทั้งปวงของพระพุทธเจ้าคล้อยตามพระญาณ 10) ไม่มีความเสื่อมฉันทะ 11) ไม่มีความเสื่อมวิริยะ 12) ไม่มีความเสื่อมสติ 13) ไม่มีการเล่น 14) ไม่มีการวิ่ง 15) ไม่มีความพลาดพลั้ง 16) ไม่มีความผลุนผลัน 17) ไม่มีพระทัยที่ไม่ชวนชวาย และ 18) ไม่มีอกุศลจิต² อีกทั้งได้นำแนวปฏิบัติอันเป็นวัตรอุปการะสงฆ์หลักแห่งการเผยแผ่ที่พระพุทธองค์ได้ทรงประทานเอาไว้ว่า “จรต ภิกขเว จาริกัม พุชฺชนหิตาย พุชฺชนสุขาย โลกานุกมฺปาย อตฺถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺसानัม มา เกน เทว อคมิตฺถ เทเสถ ภิกขเว ธมฺมํ อาทิกฺขณานัม มชฺฌเมกฺขณานัม ปรีโยสานกฺขณานัม สาตถํ สพฺพญฺชนํ เกวลปรีปนฺณํ ปรีสุทฺธํ พุรฺหมจฺริยํ ปกาเสถ” ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ พวกเธออย่าได้ไปร่วมทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะครบบริบูรณ์บริสุทธิ์³

การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยมุ่งเน้นการศึกษาค้นคว้าจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกาต่าง ๆ เพื่อศึกษาข้อมูลที่มีความสอดคล้องหรือเกี่ยวข้องกับงานวิจัย เมื่อศึกษาทำให้ทราบว่าข้อมูลที่เกี่ยวกับคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการที่มีแบบครบถ้วนสมบูรณ์นั้นไม่ค่อยมีปรากฏ ต้องอาศัยการเทียบเคียงจากคัมภีร์อื่น ๆ ที่มีความคล้ายกัน

เป้าหมายของการศึกษางานวิจัยในครั้งนี้ เพื่อต้องการให้พระสงฆ์สาวกหรือพุทธศาสนิกชนได้ทราบและนำเอาคุณสมบัติของพระพุทธเจ้าไปปรับใช้ในการเผยแผ่พระพุทธานุศาสนและการดำรงชีวิต เพราะความตั้งมั่นยั่งยืนของพระพุทธศาสนานับว่าเป็นความสำคัญอย่างยิ่ง การปฏิบัติตามพระจริยาวัตรตลอดจนถึงพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ล้วนเป็นเหตุปัจจัยที่ทำให้การเผยแผ่พระพุทธานุศาสนหรือพระธรรมคำสอนของพระองค์ประสบความสำเร็จและมีความมั่นคงยั่งยืน และเพื่อให้ทราบถึงความสอดคล้องถึงการประยุกต์เข้ากับวิธีการเผยแผ่พระพุทธานุศาสนในสังคมไทย ซึ่งพระพุทธองค์ก็ทรงประทานไว้เป็นแนวทางเช่นเดียวกัน เพื่อให้การเผยแผ่พระศาสนาสำเร็จไปตามเป้าหมายที่ทรงประสงค์ หลักการที่พระองค์ทรงประทานนั้นเรียกว่า โอวาทปาติโมกข์ คือ 1) การไม่ทำชั่วทั้งปวง 2) การทำความดีให้ถึงพร้อม 3) การทำจิตของตนให้บริสุทธิ์ผ่องใส นอกจากหลักการ 3 ประการข้างต้นซึ่งถือเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาแล้ว ยังมีในส่วนของอุตมการณ 4 ได้แก่ 1) ความอดทนอดกลั้น 2) การมุ่งให้ถึงพระนิพพาน 3) ผู้ทำร้ายคนอื่นไม่ถือว่าเป็นบรรพชิต 4) ผู้เบียดเบียนคนอื่นไม่ถือว่าเป็นสมณะ และวิธีการ 6 ได้แก่ 1) การไม่กล่าวร้าย 2) การไม่ทำร้าย

² ที.ปา.อ. (ไทย) 16/2/303-304.

³ วิ.ม. (ไทย) 4/32/40.

3) ความสำรวมในปาติโมกข์ 4) ความเป็นผู้รู้จักประมาณในอาหาร 5) ที่นั่งนอนอันสงัด 6) ความเพียรในอธิจิตต์ อาจจะเรียกได้ว่าเป็นหลักครูหรือหลักของผู้สอนคือ วิธีการที่จะนำไปปรับปรุงตัวให้เป็นกัลยาณมิตรทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งผู้ใดปฏิบัติได้นอกจากจะเป็นแบบอย่างที่ดีแล้ว ยังจะช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทความวิจัยนี้นำเสนอ คุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการที่ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย โดยนำเสนอในลักษณะของการประยุกต์เข้ากับหลักธรรม เพื่อให้สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติให้ใกล้เคียงกับคุณสมบัติของพระพุทธเจ้าได้ เพราะคุณสมบัติของพระพุทธเจ้าทั้ง 18 ประการ เป็นพระคุณเฉพาะพระองค์ ยากที่คนปุถุชนคนสามัญทั่วไปจะได้ปฏิบัติได้ครบถ้วนตามพระองค์ได้ แต่ถึงกระนั้นเมื่อนำคุณสมบัติแต่ละประการมาวิเคราะห์และศึกษาแล้ว ทำให้รู้ว่าสามารถปฏิบัติตามได้โดยใช้หลักธรรมเป็นเครื่องมือหรือเป็นสื่อในการปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางเดียวกับคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า และทำให้เกิดเป็นประโยชน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการ
2. เพื่อศึกษาหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย
3. เพื่อเสนอรูปแบบการประยุกต์ใช้คุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมุ่งศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาและสาระสำคัญที่ปรากฏในพระไตรปิฎก และการนำคุณสมบัติของพระพุทธเจ้าไปประยุกต์ใช้อย่างไร นำมาสรุป เรียบเรียงบรรยายเชิงพรรณนา ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 รวบรวมข้อมูลชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการ โดยรวบรวมจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

1.1 รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ทั้งจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร ตำรา หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ วารสาร และงานเขียนที่เกี่ยวข้องทั่วไป

1.2 ศึกษาข้อมูลจากตำรา หนังสือ เอกสารทางวิชาการ และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาจัดลำดับความสำคัญ และตรวจสอบความสอดคล้องกับคัมภีร์พระไตรปิฎก

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ เรียบเรียง และนำเสนอข้อมูลแบบบรรยายเชิงพรรณนา

ขั้นตอนที่ 4 เสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 5 ปรับปรุง แก้ไข เรียบเรียงตามคำแนะนำ และนำเสนอผลงาน

ผลการวิจัย

1. ศึกษาคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการ พบว่า คุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการ คือพระคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า ที่มีปรากฏในอรรถกถาสุตตันตปิฎก ที่มคคชาดก ปาฏิหาริยวรรค ปรากฏนามว่า พุทธธรรม ซึ่งเป็นพระคุณสมบัติที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นพระพุทธเจ้าที่พระสงฆ์สาวก หรือพุทธบริษัท สามารถที่จะนำไปประพฤติปฏิบัติได้ โดยมีรายละเอียดดังนี้ (1) พระตถาคตไม่มีกายทุจริต หมายความว่า พระตถาคตทรงประพฤติแต่กายสุจริต เพราะพระองค์เป็นพระอริยบุคคล พระอริยบุคคลนั้น หมายถึงพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า และพระพุทธสาวก ที่ชื่อว่าพระอริยะ เพราะเป็นผู้ไกลจากกิเลส ไม่ดำเนินไปในทางเสื่อม ดำเนินไปแต่ในทางเจริญ เป็นผู้ที่ชาวโลกและเทวโลกควรดำเนินตาม ชื่อว่าอริยะ เพราะเป็นผู้ไกลจากกิเลสทั้งหลาย (2) พระตถาคตไม่มีวจีทุจริต หมายความว่า พระตถาคตทรงประพฤติแต่วจีสุจริต เพราะพระองค์เป็นพระอริยบุคคล พระอริยบุคคลนั้น หมายถึงพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า และพระพุทธสาวก ที่ชื่อว่าพระอริยะ เพราะเป็นผู้ไกลจากกิเลส ไม่ดำเนินไปในทางเสื่อม ดำเนินไปแต่ในทางเจริญ เป็นผู้ที่ชาวโลกและเทวโลกควรดำเนินตาม ชื่อว่าอริยะ เพราะเป็นผู้ไกลจากกิเลสทั้งหลาย (3) พระตถาคตไม่มีมโนทุจริต หมายความว่า พระตถาคตทรงประพฤติแต่มโนสุจริต เพราะพระองค์เป็นพระอริยบุคคล พระอริยบุคคลนั้น หมายถึงพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า และพระพุทธสาวก ที่ชื่อว่าพระอริยะ เพราะเป็นผู้ไกลจากกิเลส ไม่ดำเนินไปในทางเสื่อม ดำเนินไปแต่ในทางเจริญ เป็นผู้ที่ชาวโลกและเทวโลกควรดำเนินตาม ชื่อว่าอริยะ เพราะเป็นผู้ไกลจากกิเลสทั้งหลาย (4) พุทธญาณไม่มีอะไรติดขัดในอดีต หมายความว่า ทรงทราบเรื่องในอดีตด้วยพระพุทธญาณ เพราะว่าพระตถาคตมีสมันตจักขุ คือพระพุทธญาณ 14 ประการ และกำลังแห่งพระทศพลญาณ เป็นเครื่องสนับสนุน จึงทำให้พระพุทธญาณไม่มีอะไรติดขัดในอดีต (5) พุทธญาณไม่มีอะไรติดขัดในอนาคต หมายความว่า ทรงทราบเรื่องในอนาคตด้วยพระพุทธญาณ เพราะว่าพระตถาคตมีสมันตจักขุ คือพระพุทธญาณ 14 ประการ และกำลังแห่งพระทศพลญาณ เป็นเครื่องสนับสนุน จึงทำให้พระพุทธญาณไม่มีอะไรติดขัดในอนาคต (6) พุทธญาณไม่มีอะไรติดขัดในปัจจุบัน หมายความว่า ทรงทราบเรื่องในปัจจุบันด้วยพระพุทธญาณ เพราะว่าพระตถาคตมีสมันตจักขุ คือพระพุทธญาณ 14 ประการ และกำลังแห่งพระทศพลญาณ เป็นเครื่องสนับสนุน จึงทำให้พระพุทธญาณไม่มีอะไรติดขัดในปัจจุบัน (7) กายกรรมทั้งปวงของพระผู้มีพระภาคเจ้าคล้อยตามพระญาณ หมายความว่า พระตถาคตก่อนที่จะทรงทำอะไร จะทรงใช้พระญาณตรวจดูเสียก่อน เพราะพระตถาคตประกอบด้วยกำลังแห่งพระทศพลญาณ เป็นเครื่องสนับสนุน จึงทำให้กายกรรมทั้งปวงของพระผู้มีพระภาคเจ้าคล้อยตามพระญาณ (8) วจีกรรมทั้งปวงของพระผู้มีพระภาคเจ้าคล้อยตามพระญาณ หมายความว่า พระตถาคตก่อนที่จะทรงตรัสอะไร จะทรงใช้พระญาณตรวจดูเสียก่อน เพราะพระตถาคตประกอบด้วยกำลังแห่งพระทศพลญาณ เป็นเครื่องสนับสนุน จึงทำให้วจีกรรมทั้งปวงของพระผู้มีพระภาคเจ้าคล้อยตามพระญาณ (9) มโนกรรมทั้งปวงของพระผู้มีพระภาคเจ้าคล้อยตามพระญาณ หมายความว่า พระตถาคตก่อนที่จะทรงดำริอะไร จะทรงใช้พระญาณตรวจดูเสียก่อน เพราะพระตถาคตประกอบด้วยกำลังแห่งพระทศพลญาณ เป็นเครื่องสนับสนุน จึงทำให้มโนกรรมทั้งปวงของพระผู้มีพระภาคเจ้าคล้อยตามพระญาณ

(10) พระตถาคตไม่มีความเสื่อมฉันทะ หมายความว่า พระตถาคตไม่เสื่อมฉันทะ คือความตั้งใจในการปฏิบัติพุทธกิจ หรือในพุทธกิจอื่น ๆ เช่นแสดงพระธรรมเทศนาให้แก่เทวดา และมนุษย์ทั้งหลาย หรือการให้อโวกาทักเตือน พระอสนิกษุทั้งหลาย ให้เกิดความเรียบร้อยในหมู่สงฆ์ พระองค์ทรงปฏิบัติพุทธกิจอย่างสม่ำเสมอตลอดจนพระชนมายุของพระองค์

(11) พระตถาคตไม่มีความเสื่อมวิริยะ หมายความว่า พระตถาคตไม่เสื่อมวิริยะ คือความเพียรในการปฏิบัติพุทธกิจ พระองค์ทรงมีพระเมตตาต่อเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ในฐานะใด ๆ ก็ตาม เช่น เป็นคนยากจนเชื่องช้า เป็นต้น พระองค์ก็ไม่ทรงเสื่อมวิริยะในการที่จะทรงเสด็จไปโปรด แต่พระองค์ก็ทรงทำเท่าที่จะทำได้ โดยที่ไม่ฝืนกฎแห่งกรรม หากพระองค์เสด็จไปโปรดแล้วไม่สำเร็จ เพราะเป็นกฎแห่งกรรมของแต่ละคน พระองค์ก็จะทรงปล่อยให้เป็นไปตามกฎแห่งกรรม

(12) พระตถาคตไม่มีความเสื่อมสติ หมายความว่า พระตถาคตไม่เสื่อมสติ คือความระลึกได้ในการปฏิบัติพุทธกิจ เพราะพระองค์ประกอบด้วยกำลังแห่งพระทศพลญาณ จึงทำให้มีสติตลอดเวลา อีกทั้งเป็นสติที่พระองค์สั่งสมอบรมมา และทรงปฏิบัติอยู่ทุกขณะจิต จึงทำให้พระองค์ไม่เสื่อมสติ

(13) พระตถาคตไม่มีการเล่น หมายความว่า พระตถาคตไม่การเล่นทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ เพราะพระองค์ประกอบด้วยลักษณะมหาบุรุษ 32 ประการ จึงไม่ทรงมีการเล่น ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ อีกทั้งทรงบัญญัติเป็นพระวินัยแก่ภิกษุทั้งหลาย เพราะการเล่นของพระสงฆ์ โดยที่สุดแม้การเล่นน้ำ ก็ไม่เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาของผู้ที่พบเห็น อีกทั้งเป็นการเสียอาภาระของความเป็นพระสงฆ์

(14) พระตถาคตไม่มีการวิ่ง หมายความว่า พระตถาคตดำเนินอย่างสำรวมพระอิริยาบถไม่มีการวิ่ง เพราะพระองค์ประกอบด้วยลักษณะมหาบุรุษ 32 ประการ ซึ่งการดำเนินของพระองค์จะไม่มีการวิ่ง ทรงเดินหรือดำเนินไปอย่างสำรวม มีอิริยาบถสงบบาม นาคศรัทธาเสื่อมใส

(15) พระตถาคตไม่มีความพลาดพลัง หมายความว่า พระตถาคตทรงมีสติในการทำ พุทฺธิจิต โดยไม่มีความพลาดพลัง เพราะพระองค์ประกอบด้วยกำลังแห่งพระทศพลญาณ 10 ประการ พระทศพลญาณนี้จึงเป็นเครื่องควบคุมทั้งทางกาย วาจาและใจ ทำให้พระตถาคตไม่มีความพลาดพลัง ทั้งทางกาย วาจา และใจ

(16) พระตถาคตไม่มีความพลุนพลัน หมายความว่า พระตถาคตทรงมีสติในการทำ พุทฺธิจิต โดยไม่มีความพลุนพลัน เพราะพระองค์ประกอบด้วยลักษณะมหาบุรุษ 32 ประการ พระองค์ทรงสมบูรณ์ด้วยจรณะ ไม่ก้าวพระบาทยาวในที่ไกลมาก ไม่ก้าวพระบาทถี่ในที่ใกล้มาก เสด็จดำเนินไม่เสียดสีพระชานู และข้อพระบาททั้งสอง เสด็จดำเนินไม่เร็วนักไม่ช้านัก ขณะเสด็จดำเนินก็มีสมาธิ พระหฤทัยตั้งมั่น ไม่ทอดพระเนตรขึ้นเบื้องบน หรือลงเบื้องต่ำ ทอดพระเนตรเพียงชั่วแฉก มีพระอาการเยื้องกรายคล้ายพญาช้าง ทรงทำโลกพร้อมทั้งเทวโลกให้ราบเรียบ ทรงงดงามดุจดวงจันทร์ในยามรัตติกาล

(17) พระตถาคตไม่มีพระหทัยที่ไม่ชวนชวาย หมายความว่า พระตถาคตทรงมีพระทัยชวนชวายในการปฏิบัติพุทธกิจตลอดเวลา ตั้งแต่ทรงตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะพระองค์ทรงทราบว่ธรรมะที่พระองค์ตรัสรู้นั้นสามารถทำให้สรรพสัตว์ไม่ได้เวียนว่ายตายเกิด สามารถพ้นจากสังสารวัฏได้ ถึงแม้ว่าพระธรรมของพระพุทธองค์นั้นจะยากต่อการทำความเข้าใจก็ตาม แต่ท้าวสหัมบดีพรหมก็ทูลเชิญพระองค์ให้ชวนชวายแสดงธรรมโปรดสรรพสัตว์ได้

(18) พระตถาคตไม่มีอกุศลจิต หมายความว่า พระตถาคตมีพระทัยประกอบด้วยกุศลจิตฝ่ายเดียว เพราะพระองค์เป็นพระอริยบุคคล พระอริยบุคคลนั้น หมายถึงพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า และพระพุทธสาวก ที่ชื่อว่าพระอริยะ เพราะเป็นผู้ไกลจากกิเลส ไม่ดำเนินไปในทางเสื่อม ดำเนินไปในทางเจริญ เป็นผู้ที่ชาวโลกและเทวโลกควรดำเนินตาม ชื่อว่าอริยะ เพราะเป็นผู้ไกลจากกิเลสทั้งหลาย

สรุปว่า คุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการ เป็นคุณสมบัติเฉพาะพระองค์ ซึ่งยากต่อการปฏิบัติให้ครบถ้วนทุกประการตามพระองค์ได้ แต่หากพิจารณาในรายละเอียดของคุณสมบัติแต่ละประการก็ทำให้เห็นว่า เมื่อปฏิบัติไปตามหลักธรรมที่มีความสอดคล้องหรือปรากฏในคุณสมบัติแต่ละข้อก็จะสามารถปฏิบัติตนให้ตรงกับคุณสมบัติของพระองค์ข้อนั้น ๆ ได้ ควรที่พระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนควรที่จะได้นำไปเป็นแบบอย่างและปฏิบัติตาม

2. ศึกษาหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย พบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังคงมีความสำคัญ และเป็นภารกิจที่พุทธบริษัทต้องช่วยกันสืบต่อ แต่รูปแบบวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีการวิวัฒนาการไปตามยุคตามสมัย ปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสถานที่นั้น ๆ และบุคคลในยุคนั้น ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับจริตของคนในแต่ละยุคสมัย จุดมุ่งหมายในการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้ามุ่งเน้นไปที่ประโยชน์ของมหาชนเป็นประการสำคัญ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการสื่อสารธรรมในพระพุทธศาสนา โดยเป็นหลักและนโยบายในการเผยแผ่พระพุทธ ศาสนาของเหล่าสาวก ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์สุขแก่มนุษย์ โดยหลักการคือให้เกิดประโยชน์สุขตามพุทธประสงค์ 3 ประการ คือ 1) ติฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ ประโยชน์ชาตินี้ 2) สัมปรายิกัตถประโยชน์ ประโยชน์ชาติหน้า 3) ปรมัตถประโยชน์ ประโยชน์อย่างยั่งยืน ในยุคปัจจุบันหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ไทย ได้มีการศึกษาถึงแนวทางและวิธีการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาครั้งพุทธกาล เพื่อนำมาประยุกต์และกำหนดเป็นรูปแบบการเผยแผ่ให้สอดคล้องกับพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ซึ่งในครั้งพุทธกาลได้มีแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไว้ดังนี้

หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยทรงใช้หลักโอวาทปาติโมกข์ เพราะเป็นหลักธรรมที่เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา เมื่อพระพุทธเจ้าประดิษฐานพระพุทธศาสนาได้อย่างมั่นคงในกรุงราชคฤห์แล้ว พระพุทธองค์มีพระสาวกที่มีความสามารถเป็นจำนวนมาก มีคนอุปถัมภ์ที่ยิ่งใหญ่ มีคนเลื่อมใสเป็นที่ยอมรับนับถือ ย่อมเป็นหลักประกันเสถียรภาพของพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดีแล้ว เมื่อทุกอย่างพร้อมหมดแล้วพระพุทธองค์ประทับอยู่ที่เวฬุวันมหาวิหาร กรุงราชคฤห์ วันนั้นเป็นวันมาฆบูชาหรือเรียกว่า จาตุรงคสันนิบาต พระองค์ทรงดำริว่า ควรจะทำอะไรสักอย่างหนึ่งที่สำคัญยิ่งสำหรับพระพุทธศาสนาจึงทรงประกาศหลักการ หรือนโยบายที่เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า โอวาทปาติโมกข์ คือ หลักการโดยสรุปของพระพุทธศาสนา มีทั้งหลักคำสอนและหลักการปกครองคณะสงฆ์มีทั้งหมด 13 ข้อ โดยสรุปเป็นหลักการ 3 คือ 1) การ ไม่ทำบาปทั้งปวง 2) การทำกุศลให้ถึงพร้อม 3) การทำจิตใจให้ผ่องใสอุดมการณ์ 4 คือ 1) ชันติ คือความอดทน เป็นเครื่องเผาผลาญบาปอย่างยอดเยี่ยม 2) นิพพาน ท่านผู้รู้กล่าวว่า เป็นยอด 3) ผู้ที่ยังทำร้ายผู้อื่นอยู่ไม่จัดว่าเป็นบรรพชิต 4) ผู้ที่ยังเบียดเบียนผู้อื่นอยู่ไม่จัดว่าเป็นสมณะ และวิธีการ 6 คือ 1) การไม่ว่าร้าย 2) ไม่ทำร้ายใคร 3) ความสำรวมระวังในพระปาติ-

โมกข์ 4) ความรู้จักประมาณในอาหาร 5) การอยู่ในสถานที่นั่งที่นอนอันสงัด 6) การฝึกหัดจิตให้ผ่องใส นี่เป็นหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมปัจจุบัน ได้ถอดความสัมพันธ์ของหลักการมาเป็นธรรมประกาศนโยบายการเผยแผ่ ดังต่อไปนี้ เธอทั้งหลายจงเที่ยวจาริกไป ตรงกับประกาศนโยบายข้อที่ 1 ว่า ตกปลา นอกบ้าน เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่คนเป็นอันมาก ตรงกับประกาศนโยบายข้อที่ 2 ว่า ประสานสิบทิศ เพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก ตรงกับประกาศนโยบายข้อที่ 3 ว่า ผูกมิตรทั่วหล้า แม้เธอทั้งหลายก็พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวงทั้งที่เป็นของทิพย์และของมนุษย์ ตรงกับประกาศนโยบายข้อที่ 4 ว่า บริหารปัญญา จงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ตรงกับประกาศนโยบายข้อที่ 5 ว่า สาลิกাপ่อนเหยื่อ⁴

สรุป การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน ได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบ และวิธีการให้สอดคล้องกับยุคสมัย สังคม และวิถีชีวิตของคนในยุคสมัยปัจจุบัน ซึ่งมีความแตกต่างจากครั้งสมัยพุทธกาลเป็นอย่างมาก ตลอดจนถึงวิธีการใช้ภาษาในการสื่อสารสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน แต่สิ่งหนึ่งที่ยังคงเหมือนครั้งพุทธกาลนั่นก็คือหลักการ ถึงกาลเวลาและยุคสมัยจะเปลี่ยนไปอย่างไรก็ตาม คณะสงฆ์ไทยยังคงยึดหลักการตามหลักโอวาทปาติโมกข์ที่พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสแก่พระสาวก เพื่อให้การเผยแผ่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ เพื่อการไม่ทำบาปทั้งปวง เพื่อการทำกุศลให้ถึงพร้อม และเพื่อการทำจิตให้ผ่องใส นี่คือหลักสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธ ศาสนาทั้งสมัยพุทธกาลและยุคปัจจุบัน

3. เสนอรูปแบบการประยุกต์ใช้คุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย พบว่า คุณสมบัติของพระพุทธเจ้าทั้ง 18 ประการ ซึ่งเป็นพระคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า นับว่าเป็นพระคุณที่สาวกจะประพฤติปฏิบัติตามพระองค์ได้ยาก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีหลักธรรมอื่นเข้าเสริม หรือประกอบเพื่อเป็นแนวทางแห่งการปฏิบัติให้สอดคล้องกับคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการให้มากที่สุด และเป็นประโยชน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทยอีกด้วย ผู้วิจัยได้พบว่าการประยุกต์เอาหลักโอวาทปาติโมกข์ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญหรือเป็นหัวใจของการเผยแผ่พระพุทธ ศาสนาทั้งในอดีตและปัจจุบัน สามารถเชื่อมโยงเพื่อให้สอดคล้องกับคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นสามารถสรุปเป็นรูปแบบการประยุกต์ใช้คุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมด้วยหลักโอวาทปาติโมกข์ดังนี้

หลักของโอวาทปาติโมกข์ที่ประกอบด้วยหลักการ 3 อุดมการณ์ 4 และวิธีการ 6 นั้น เมื่อนำมาวิเคราะห์แล้วพบว่า ทั้งอุดมการณ์ 4 และวิธีการ 6 นั้น มีความสอดคล้องกับหลักการทั้ง 3 คือการไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม และการทำจิตให้ผ่องใส จึงสรุปได้ดังนี้

อุดมการณ์ 4 สรุปประมวลลงในหลักการ 3 ดังนี้ 1) การไม่ทำบาปทั้งปวง สอดคล้องกับอุดมการณ์ ข้อที่ 3 นักบวชทำร้ายผู้อื่นไม่ถือว่าเป็นสมณะ และข้อที่ 4) เบียดเบียนผู้อื่นไม่ถือว่าเป็นสมณะ 2) การทำกุศลให้ถึง

⁴ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) **ธรรมประกาศนโยบาย**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553), หน้า 4.

พร้อม สอดคล้องกับอุดมการณ์ ข้อที่ 1 ขั้นตอนเป็นบะอย่างยิ่ง 3) การทำจิตให้ผ่องใส สอดคล้องกับอุดมการณ์ ข้อที่ 2 พุทธะกล่าวว่านิพพานเป็นบรมธรรม

วิธีการ 6 สรุปประมวลลงในหลักการ 3 ดังนี้ 1) การไม่ทำบาปทั้งปวง สอดคล้องกับวิธีการข้อที่ 1 การไม่ทำร้าย และข้อที่ 2 การไม่ว่าร้าย 2) การทำกุศลให้ถึงพร้อม สอดคล้องกับวิธีการข้อที่ 3 สวรรค์ในพระปาติโมกข์ 4 รู้จัก ประมาณในการบริโภคอาหาร และข้อที่ 5 นอนนั่งในที่อันสงัด 3) การทำจิตให้ผ่องใส สอดคล้องกับวิธีการข้อที่ 6 การประกอบความเพียรทางจิต

คุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการ สรุปประมวลลงในหลักการ 3 ดังนี้ 1) การไม่ทำบาปทั้งปวง สอดคล้องกับคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการ ข้อที่ 1 พระตถาคตไม่มีกายทุจริต ข้อที่ 2 พระตถาคตไม่มีวจีทุจริต ข้อที่ 3 พระตถาคตไม่มีมโนทุจริต ข้อที่ 4 พระตถาคตไม่มีการเล่น ข้อที่ 5 พระตถาคตไม่มีการวิ่ง ข้อที่ 6 พระตถาคตไม่มีความพลุนพลัน 2) การทำกุศลให้ถึงพร้อม สอดคล้องกับคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการ ข้อที่ 1 กายกรรมทั้งปวงของพระพุทธเจ้าคล้อยตามพระญาณ ข้อที่ 2 วจีกรรมทั้งปวงของพระพุทธเจ้าคล้อยตามพระญาณ ข้อที่ 3 มโนกรรมทั้งปวงของพระพุทธเจ้าคล้อยตามพระญาณ ข้อที่ 4 พระตถาคตไม่มีความเสื่อมฉันทะ ข้อที่ 5 พระตถาคตไม่มีความเสื่อมวิริยะ ข้อที่ 6 พระตถาคตไม่มีความเสื่อมสติ ข้อที่ 7 พระตถาคตไม่มีความพลาดพลั้ง 3) การทำจิตให้ผ่องใส สอดคล้องกับคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการ ข้อที่ 1 พุทธญาณไม่มีอะไรติดขัดในอดีต ข้อที่ 2 พุทธญาณไม่มีอะไรติดขัดในอนาคต ข้อที่ 3 พุทธญาณไม่มีอะไรติดขัดในปัจจุบัน ข้อที่ 4 พระตถาคตไม่มีพระทัยที่ไม่ชวนชวาย ข้อที่ 5 พระตถาคตไม่มีอกุศลจิต

หลักการ 3 ประยุกต์เข้ากับหลักธรรมเพื่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) การไม่ทำบาปทั้งปวง สอดคล้องกับการพัฒนาด้านพฤติกรรม ประกอบด้วยหลัก ธรรม คือ ศีล 5 หิริและโอตตปปะ พรหมวิหาร 4 2) การทำกุศลให้ถึงพร้อม สอดคล้องกับการพัฒนาด้านจิตใจ ประกอบด้วยหลัก ธรรม คือ สัมมปปธาน 4 และอารักขกัมมัฏฐาน 4 3) การทำจิตให้ผ่องใส สอดคล้องกับการพัฒนาด้านปัญญา ประกอบด้วยหลักธรรม คือ อริยมรรค 8 ปัญญาจุฑาธรรม 4 และสติปัฏฐาน 4

สรุปว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอดีตกับปัจจุบันยังใช้หลักโอวาทปาติโมกข์เป็นหัวใจแห่งการเผยแผ่ เพราะเป็นหลักการที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้ที่จะประพฤติปฏิบัติ อีกทั้งยังส่งผลดีทั้งต่อตัวผู้ปฏิบัติและสภาพสังคมโดยรวม แต่ขั้นตอนและวิธีการมีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ตามสภาพแวดล้อมและสังคม เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของคนในยุคสมัยนั้น ๆ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ศึกษาคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการ พบว่า คุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการ เป็นพระคุณสมบัติเฉพาะพระองค์ ยากที่ใครจะเสมอเหมือนได้ แต่เมื่อพิจารณาในพระคุณแต่ละประการ ก็จะเห็นว่า พระคุณสมบัติบางประการมีความใกล้เคียงกับวิถีการใช้ชีวิตของสามัญชนคนปกติ เช่นพระตถาคตไม่มีกายทุจริต เป็นต้น แต่พระคุณสมบัติบางประการมีความพิเศษ ซึ่งมีเฉพาะในความเป็นพระ พุทธเจ้าเท่านั้น เช่น พระพุทธญาณไม่มีอะไรติดขัดในอดีต เป็นต้น เพราะพระองค์เป็นพระอรหันต์สมา สัมพุทธเจ้า คือ ผู้ตรัสรู้ดี ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุตาพร เขียวงามดี ได้วิจัยเรื่อง “คติความ

เชื่อเรื่องพระพุทธเจ้าในเถรวาทและพุทธตันตระ” สรุปได้ว่า ความเป็นพุทธบุคคลในพระพุทธ ศาสนาแบ่ง ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ ท่านผู้ตรัสรู้ดี ตรัสรู้ชอบด้วยพระ องค์เอง แล้วสอนบุคคลอื่นให้รู้ตามด้วย ทรงประดิษฐานเป็นรูปของศาสนาที่มีองค์ประกอบสืบต่อกันเป็นเวลานาน 2) พระปัจเจกพุทธเจ้า คือ ท่านผู้ตรัสรู้ดี ตรัสรู้ชอบด้วยตนเอง แต่ไม่ตั้งเป็นศาสนา จะมีการสอนบ้างก็เป็นหัวข้อ ธรรม ที่ทรงแนะนำแก่คนผู้สนใจ ส่วนมากจะเป็นข้อความสั้น ๆ 3) พระอรหันตสาวก คือ ท่านผู้ได้ฟังคำสั่ง สอนของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วปฏิบัติตามคำสั่งสอนจนบรรลุความเป็นพระอรหันต์แล้วสอนคนอื่น ให้ปฏิบัติตามด้วย การบรรลุความเป็นพุทธะทั้ง 3 ประเภทนั้น ได้ถูกกำหนดไว้ด้วยอำนาจแห่งบารมีธรรม ที่มี ความยิ่งย่อนกว่ากันตามลำดับ และความเพียรพยายามในปัจจุบันประกอบกัน ซึ่งหมายความว่า ฐานแห่ง พุทธบุคคลในพระพุทธศาสนา เป็นสาธารณะสำหรับท่านที่มีคุณสมบัติเหมาะสมทุกคน ในที่นี้จะอธิบายมุ่ง พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นหลัก⁵

2. ศึกษาหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย พบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนา นับเป็นภารกิจที่สำคัญของพระสาวกตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน ในครั้งพุทธกาลพระพุทธเจ้าทรงให้ หลักการสำหรับการเผยแผ่คำสอนของพระองค์ เพื่อให้สาวกนำไปปฏิบัติเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ในสมัย ปัจจุบันการเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็ยังยึดหลักการที่พระพุทธองค์ได้ทรงประทานไว้ เรียกว่า หลัก โอวาทปาติโมกข์ เมื่อคนทั้งหลายได้น้อมนำไปปฏิบัติแล้วจะเป็นหนทางนำชีวิตดำเนินไปสู่ความสุขสงบ และ บรรลุสมรรถผลนิพพาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระประสาน ชยาภิรโต (อร่ามวราณิชย์) บุญรวม คำเมือง แสน และพระมหาพจน์ สุวโจ ได้วิจัยเรื่อง “โอวาทปาติโมกข์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” สรุปได้ว่า พระพุทธเจ้าทรงใช้หลักการ 3 อุดมการณ์ 4 และวิธีการ 6 ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาถือเป็นสาระสำคัญที่ ควรยึดถือเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เป็นหัวใจของคำสอนของพระพุทธเจ้าที่พระสาวกต้องนำไปเผยแผ่สั่ง สอนแก่คนทั้งหลาย หลักการ 3 นั้นสอนให้คนเป็นคนดีมีคุณธรรมละเว้นการไม่สร้างบาปทั้งปวงดำรงตนอยู่ใน ศีลธรรม ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น รักษากาย วาจา ใจ ให้สงบเรียบร้อยตั้งงามคืองามในเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุด หลักการในโอวาทปาติโมกข์นี้สอดคล้องกับหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งถือ เป็นหลักที่ครอบคลุมการปฏิบัติของคนทั้งหลายในการดำเนินชีวิตให้มีความสุขสงบในเบื้องต้นและสามารถ นำไปปฏิบัติสู่เป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาคือการดับทุกข์ ล้นทุกข์โดยสิ้นเชิงได้ อุดมการณ์ 4 ถือเป็น ข้อปฏิบัติและจุดยืนที่ภิกษุผู้เผยแผ่ต้องถือปฏิบัติเป็นแบบอย่าง เพื่อสร้างความเคารพศรัทธาให้แก่คนทั้งหลาย อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง และวิธีการ 6 เป็นกลยุทธ์ที่ภิกษุผู้เผยแผ่พึงถือ ปฏิบัติให้เป็นแนวทางเดียวกันเพื่อความเป็นเอกภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และถือว่าเป็นจุดเด่นของ พระพุทธศาสนาที่แตกต่างจากศาสนาหรือลัทธิอื่นๆ ที่ทำการเผยแผ่เช่นกัน หลักคำสอนในโอวาทปาติโมกข์ที่ พระพุทธเจ้าประทานให้พระสาวกนำออกไปเผยแผ่นั้น เมื่อคนทั้งหลายได้น้อมนำไปปฏิบัติแล้วจะเป็นหนทาง นำชีวิตดำเนินไปสู่ความสุขสงบ จะเห็นได้ว่าหลักคำสอนในโอวาทปาติโมกข์นั้นสอดคล้องครอบคลุมเป้าหมาย

⁵ สุตาพร เขียวงามดี, “คติความเชื่อเรื่องพระพุทธเจ้าในเถรวาทและพุทธตันตระ”, วารสารสันติศึกษา ปริทรรศน์ มจร, ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (มีนาคม-เมษายน 2563): 779-780.

สูงสุดของพระ พุทธศาสนาคือ การพ้นทุกข์สิ้นทุกข์บรรลุมรรคผลนิพพานนั่นเอง⁶ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธานนต เพชรปรี ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาเผยแผ่พระพุทธศาสนาบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ขององค์กรพระพุทธศาสนาในประเทศไทย” พบว่ามีการจัดการศึกษาเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาบนสังคมออนไลน์ มีตัวเชื่อมกับผู้รับสารหรือพุทธศาสนิกชน (the connecting link) มีลักษณะเป็นสื่อผสม (media mix / multi-media) ให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากที่สุด มีการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ในการเผยแพร่ธรรมผ่าน Twitter, Facebook, Website, YouTube พร้อมทั้งได้นำเสนอแนวนโยบายการเผยแผ่พระพุทธ ศาสนาของพระพรหมบัณฑิต 5 ข้อ ประกอบด้วย 1) ตกปลานอกบ้าน 2) ประสานสิบทิศ 3) ผูกมิตรทั่วหล้า 4) บริหารปัญญา 5) สาลิกาก่อนเหยื่อ โดยวิเคราะห์ร่วมกับทฤษฎี 7 C's ทฤษฎีการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพแล้วสรุปสังเคราะห์เป็นรูปแบบในการสื่อสารเพื่อการเผยแผ่ธรรมะผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ คือ Leadership ภาวะผู้นำ, Coordinate การประสานงาน, Buddhist Knowledge การจัดการความรู้เชิงพุทธ, Friendly กัลยาณมิตร, Target Group กลุ่มเป้าหมาย โดยยึดหลัก 3 สิ่ง คือ เข้าใกล้ เข้าใจ และเข้าถึง⁷

3. เสนอรูปแบบการประยุกต์ใช้คุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการในการเผยแผ่พระพุทธ ศาสนาในสังคมไทย พบว่า การประยุกต์ใช้คุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย ได้มีการนำมาประยุกต์ให้เข้ากับบริบทการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทยยุคปัจจุบัน เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปประพฤติปฏิบัติ ซึ่งการนำมาประยุกต์ใช้ยังคงยึดหลักโอวาทปาติโมกข์ 3 ประการ คือ การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม และการทำจิตให้ผ่องใส โดยมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาทางด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านสติปัญญา โดยมีวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับยุคสมัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาประสาน อนุวตฺโต ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 3 หลักการ 4 อุดมการณ์ 6 วิธีการ และ 5 นโยบาย คือ 1) หลักการ 3 ได้แก่ การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม และการทำจิตให้ผ่องใส 2) อุดมการณ์ 4 ได้แก่ ความอดทน ความไม่เบียดเบียน ความสงบ และนิพพาน 3) วิธีการ 6 ได้แก่ ไม่ว่าร้าย ไม่ทำร้าย สำรวมในปาติโมกข์ รู้จักประมาณ อยู่ในสถานที่ที่สงัด และฝึกหัดจิตใจให้สงบ 4) นโยบาย 5 ข้อ ได้แก่ ตกปลานอกบ้าน ประสานสิบ

⁶ พระประธาน ขยายภิตโต (อร่ามวาทินชัย) บุญร่วม คำเมืองแสน และพระมหาพจน์ สุวโจ, “โอวาท ปาติโมกข์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”, **วารสารปรัชญาปริทรรศน์**, ปีที่ 26 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2564): 228.

⁷ สุธานนต เพชรปรี, “รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ขององค์กรพระพุทธศาสนาในประเทศไทย”, **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559), หน้า ก-ข.

ทิศ ผูกมิตรทั่วหล้า บริหารปัญญา และสาธิตาป้อนเหยื่อ^๘ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรพิมพ์ ่องสมัย ได้วิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมในพระไตรปิฎก” พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ต้องนำหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนามาใช้ในการพัฒนาตน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ทำให้เป็นคนที่มีคุณภาพ ดำเนินชีวิตสอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน ก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่กุลทั้งต่อตนเองสังคมโดยรวม^๙

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทยที่สามารถประยุกต์เอาคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการมาใช้ได้นั้น ก็ต้องประยุกต์ให้เข้ากับหลักโอวาทปาติโมกข์ที่ว่าด้วยเรื่องหลักการ 3 ประการ คือการไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม และการทำจิตให้ผ่องใส ซึ่งเป็นหลักการที่ร่วมสมัยสามารถปรับให้เข้ากับการดำเนินชีวิตในสังคมได้ และเป็นรูปแบบที่สังคมทั่วไปต้องการให้เกิดขึ้น ซึ่งหลักการทั้ง 3 ประการของหลักโอวาทปาติโมกข์นั้น สามารถกำหนดเป็นรูปแบบในนำไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการได้ดังนี้ 1) การไม่ทำบาปทั้งปวง สอดคล้องกับคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการ ข้อที่ 1) พระตถาคตไม่มีกายทุจริต 2) พระตถาคตไม่มีวจีทุจริต 3) พระตถาคตไม่มีมโนทุจริต 4) พระตถาคตไม่มีการเล่น 5) พระตถาคตไม่มีการวิ่ง 6) พระตถาคตไม่มีความผรุสวาท และหลักธรรมที่สอดคล้องเพื่อการพัฒนาจิตกรรม ประกอบด้วยหลักธรรม คือ ศีล 5 หิริและโอตตปเป และพรหมวิหาร 4 2) การทำกุศลให้ถึงพร้อม สอดคล้องกับคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการ ข้อที่ 1) กายกรรมทั้งปวงของพระพุทธเจ้าคล้ายตามพระญาณ 2) วชิกรรมทั้งปวงของพระพุทธเจ้าคล้ายตามพระญาณ 3) มโนกรรมทั้งปวงของพระพุทธเจ้าคล้ายตามพระญาณ 4) พระตถาคตไม่มีความเสื่อมฉันทะ 5) พระตถาคตไม่มีความเสื่อมวิริยะ 6) พระตถาคตไม่มีความเสื่อมสติ 7) พระตถาคตไม่มีความพลาดพลัง และหลักธรรมที่สอดคล้องเพื่อการพัฒนาจิตใจ ประกอบด้วยหลักธรรม คือ สัมมปปธาน 4 และอารักขกัมมัฏฐาน 4 3) การทำจิตให้ผ่องใส สอดคล้องกับคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการ ข้อที่ 1) พุทธญาณไม่มีอะไรติดขัดในอดีต 2) พุทธญาณไม่มีอะไรติดขัดในอนาคต 3) พุทธญาณไม่มีอะไรติดขัดในปัจจุบัน 4) พระตถาคตไม่มีพระทัยที่ไม่ชวนชวาย 5) พระตถาคตไม่มีอกุศลจิต และหลักธรรมที่สอดคล้องเพื่อการพัฒนาจิตปัญญา ประกอบด้วยหลักธรรม คือ อริยมรรค 8 ปัญญาขุทธิธรรม 4 และสติปัฏฐาน 4

^๘ พระมหาประสาธน์ อนุตฺโต, “การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559), หน้า 64-80.

^๙ วรพิมพ์ ่องสมัย, “การศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมในพระไตรปิฎก” *ปริญาพุทธศาสนาดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553), บทคัดย่อ.

องค์ความรู้ใหม่

การประยุกต์คุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการนั้น เป็นการนำมาจัดกลุ่มลงในหลักการของโอวาทปาติโมกข์ 3 ประการ โดยเรียกว่า NRM3 Model ในแต่ละหลักการนั้นประกอบไปด้วยหลักธรรมสำหรับประพฤติปฏิบัติ เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านสติปัญญา เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของสังคมไทยในปัจจุบัน ดังแสดงเป็นตารางสรุปไว้ด้านล่างนี้

ผังสรุปรวมคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการ ในหลักการโอวาทปาติโมกข์ 3 และหลักธรรมสำหรับการพัฒนา

NRM3 Model	N = Not committing all sins	R = Ready to make merit	M = Making the mind bright
หลักการ 3	การไม่ทำบาปทั้งปวง	การทำกุศลให้ถึงพร้อม	การทำจิตให้ผ่องใส
อุดมการณ์ 4	3) นักบวชทำร้ายผู้อื่น ไม่ถือว่าเป็นสมณะ 4) เบียดเบียนผู้อื่นไม่ ถือว่าเป็นสมณะ	1) ขันติเป็นตบะอย่างยิ่ง	2) พุทธะกล่าววาท นิพพานเป็นบรม ธรรม
วิธีการ 6	1) การไม่ทำร้าย 2) การไม่ว่าร้าย	3) สำรวมในพระ ปาติโมกข์ 4) รู้จักประมาณในการ บริโภคอาหาร 5) นอนนั่งในที่อันสงัด	6) การประกอบความ เพียรทางจิต
คุณสมบัติของ พระพุทธเจ้า 18 ประการ	1) พระตถาคตไม่มีกาย ทุจริต 2) ไม่มีวจีทุจริต 3) ไม่มีมโนทุจริต 4) ไม่มีการเล่น 5) ไม่มีการวิ่ง 6) ไม่มีความพลุนพลัน	1) กายกรรมทั้งปวงของ พระพุทธเจ้าคล้อยตาม พระญาณ 2) วจีกรรมทั้งปวงของ พระพุทธเจ้าคล้อยตาม พระญาณ 3) มโนกรรมทั้งปวงของ พระพุทธเจ้าคล้อยตาม พระญาณ 4) ไม่มีความเสื่อมฉันทะ 5) ไม่มีความเสื่อมวิริยะ	1) พุทธญาณไม่มี อะไรติดขัดในอดีต 2) พุทธญาณไม่มี อะไรติดขัดในอนาคต 3) พุทธญาณไม่มี อะไรติดขัดในปัจจุบัน 4) ไม่มีพระทัยที่ไม่ ชวนชวาว 5) ไม่มีอกุศลจิต

		6) ไม่มีความเสื่อมสติ 7) ไม่มีความพลาดพลั้ง	
หลักธรรมสำหรับ พัฒนา	ด้านพฤติกรรม -ศีล 5 -หิริและโอตตปปะ -พรหมวิหาร 4	ด้านจิตใจ -สัมมปปธาน 4 -อารักขกัมมัฏฐาน 4	ด้านปัญญา -อริยมรรค 8 -ปัญญาวิมุตติธรรม 4 -สติปัฏฐาน 4

บทสรุป

สรุปว่า รูปแบบการประยุกต์ใช้คุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย ต้องประยุกต์เข้ากับหลักโอวาทปาติโมกข์ เพื่อให้การเผยแผ่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเป็นการรักษาไว้ซึ่งหลักการที่ใช้กันมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล แต่รูปแบบและลักษณะการเผยแผ่ต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาวะแวดล้อม และสถานการณ์ เพื่อให้สอดคล้องกับบุคคลและยุคสมัยของสังคมไทย โดยไม่ให้เกิดการทับซ้อนการดำเนินชีวิตประจำวัน จึงต้องมีการเชื่อมโยงเอาหลักธรรมที่ง่ายต่อการปฏิบัติมาเป็นแนวทางเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการโอวาทปาติโมกข์ที่ได้สังเคราะห์เอาคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการไว้ในหลักการนั้น ๆ แต่ละประการแล้ว ทำให้การใช้คุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการ ที่เป็นคุณสมบัติของพระพุทธเจ้านั้น ก็สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทยได้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านสติปัญญา ประโยชน์ของการพัฒนาปัญญาในพระพุทธศาสนาเถรวาท ก่อให้เกิดประโยชน์สุขในปัจจุบัน ได้แก่ มีความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ การงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต เลือกละอายสำหรับการศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณมีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา ด้านการพัฒนาพฤติกรรม เป็นการพัฒนาด้านของสัมมาวาจา สัมมากัมมันตะและสัมมาอาชีวะ เรียกว่าการพัฒนาพฤติกรรมในกรอบแห่งศีล ด้านการพัฒนาจิตใจ ทำให้มีจิตใจประณีตงดงาม เป็นผู้มีสติ มีวิริยะ มีความเบิกบาน มีความอิมใจ ด้านการพัฒนาปัญญาตามแนวสติปัฏฐาน 4 ส่งผลให้ผู้ฝึกได้มีสภาวะจิตสูงขึ้น โดยปัญญาที่เกิดขึ้นนี้ทำให้บุคคลรู้แจ้งและเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามสภาวะความเป็นจริง รู้เท่าทันกิเลส มีจิตผ่องใส ปราศจากเครื่องเศร้าหมอง อันเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ ทั้งการที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน ให้ประสบผลสำเร็จ นอกจากที่จะต้องยึดหลักธรรมอันเป็นอภิลักขิตคือไม่จำกัดกาล ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ถึง 84,000 พระธรรมขันธ์แล้ว การวางตัวหรือแนวทางแห่งการปฏิบัติตนของพระสงฆ์สาวกก็เป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง เพราะการแสดงออกทางกาย ก็เปรียบเสมือนเครื่องยืนยันถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าว่า ผู้ที่ได้ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้าแล้ว ย่อมที่จะมีความสงบทางกาย ทางวาจา และทางใจ ปรากฏอย่างเด่นชัด ดังนั้นการนำคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการ มาประยุกต์ให้เชื่อมโยงเข้ากับหลักธรรมที่เป็นหัวใจของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เรียกว่า โอวาทปาติโมกข์ นั้น จึงจะทำให้สาวกของพระพุทธเจ้าได้มีแนวทางแห่งการปฏิบัติตนที่สอดคล้อง และใกล้เคียงกับคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า 18 ประการ ที่กล่าวไปแล้ว โดยเน้นควบคุมความประพฤติทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ให้มีความสงบงาม เพื่อให้สมกับที่ได้ชื่อว่า เป็นพุทธสาวก คือสาวกของพระพุทธเจ้าดังที่ปรากฏมาในอดีต

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2535.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) **ธรรมประกาศโนบาย**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553.
- พระประธาน ชยาภิรโต (อร่ามวาทินิชย์) บุญร่วม คำเมืองแสน และพระมหาพจน์ สุวโจ, “โอวาท ปาติโมกข์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”, **วารสารปรัชญาปริทรรศน์**, ปีที่ 26 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2564).
- พระมหาประธาน อนุวฑฺฒโต, “การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559).
- วรพิมพ์ ผ่องสมัย, “การศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมในพระไตรปิฎก” **ปริญาพุทธศาสนา ดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553).
- สุดาพร เขียวงามดี, “คติความเชื่อเรื่องพระพุทธรูปเจ้าในเถรวาทและพุทธตันตระ”, **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**, ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (มีนาคม-เมษายน 2563).
- สุธานะ เพชรปรี, “รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ขององค์กรพระพุทธศาสนาในประเทศไทย”, **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559).

